

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یادگیری تلفیقی در آموزش عالی

«چارچوب، اصول و دستورالعمل‌ها»

تألیف:

رندی گریسون و نورمن وایگان

ترجمه:

دکتر اسماعیل زارعی زوارکی

(عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

سونیا موسی رمضانی

(کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی)

مرضیه سعیدپور

(کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی)

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه	گریسون، دی. رندی، ۱۹۴۵ - م. Garrison, D. R. D. Randy
عنوان و نام پدیدآور	یادگیری تلفیقی در آموزش عالی «چارچوب، اصول و دستورالعمل‌ها» / تألیف رندی گریسون و نورمن وایگان؛ ترجمه اسماعیل زارعی زوارکی، سونیا موسی رضانی، مرضیه سعیدپور.
مشخصات نشر	تهران: آوای نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۲۵۶ص: جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۴۴-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
یادداشت	عنوان اصلی:
موضوع	Blended learning in higher education: framework...، ۲۰۰۸.
موضوع	آموزش عالی -- آموزش به کمک کامپیوتر / یادگیری ترکیبی
شناسه افزوده	وایگان، نورمن دی.، ۱۹۶۰ - م. Vaughan, Norman D.
شناسه افزوده	زارعی زوارکی، اسماعیل، ۱۳۵۰ -، مترجم / موسی رضانی، سونیا، ۱۳۶۲ -، مترجم / سعیدپور، مرضیه، ۱۳۶۰ -، مترجم
رده‌بندی کنگره	LB ۱۳۹۲۷/۲۳۹۵ ۲۳ ی ۴ گ /
رده‌بندی دیویی	۳۳۷۱
شماره کتاب‌شناسی ملی	۲۲۲۶۴۹۳

یادگیری تلفیقی در آموزش عالی «چارچوب، اصول و دستورالعمل‌ها»

تألیف: رندی گریسون - نورمن وایگان

ترجمه: دکتر اسماعیل زارعی زوارکی - سونیا موسی رضانی - مرضیه سعیدپور

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

ویراستار: منیژه پونکی

چاپ اول ۱۳۹۳

شمارگان: ۵۰۰ جلد

صحافی: نشاط

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۴۴-۶

■ نشانی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری

پلاک ۹۹، تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵، ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷، نامبر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

■ نمایندگی فروش: تهران، خیابان انقلاب، شماره ۱۲۱۲، کتابفروشی گوتنبرگ

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۱۴۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷.....	پیش‌گفتار مترجمان
۹.....	مقدمه
۱۱.....	بررسی اجمالی محتوای کتاب
۱۳.....	تقدیر و تشکر
۱۵.....	معرفی نویسندگان کتاب

بخش اول: چارچوب اجتماع کاوشگر

۱۹.....	فصل اول: یادگیری تلفیقی در آموزش عالی
۲۷.....	فصل دوم: یادگیری تلفیقی و اجتماع کاوشگر
۴۵.....	فصل سوم: طراحی محیط‌های یادگیری تلفیقی در راستای ایجاد اجتماع کاوشگر
۶۳.....	فصل چهارم: ایجاد اجتماع کاوشگر برای توسعه دانشکده

بخش دوم: یادگیری تلفیقی در عمل

۸۳.....	فصل پنجم: طرح‌های یادگیری تلفیقی
۹۹.....	فصل ششم: دستورالعمل‌های یادگیری تلفیقی
۱۲۱.....	فصل هفتم: راهبردها و ابزارهای یادگیری تلفیقی
۱۶۱.....	فصل هشتم: آینده یادگیری تلفیقی
۱۷۵.....	فهرست منابع
۱۸۵.....	پیوست شماره ۱: تغییر سازمانی
۱۹۹.....	پیوست شماره ۲: فرم گزارش پروژه آموزشی
۲۰۷.....	پیوست شماره ۳: طراحی مجدد دستورالعمل‌ها برای ایجاد یادگیری تلفیقی
۲۱۱.....	پیوست شماره ۴: گزارش مستندی از برنامه‌ریزی اجتماع تلفیقی کاوشگر در دانشکده

- پیوست شماره ۵: پرسشنامه نظرسنجی از دانشجویان..... ۲۱۷
- پیوست شماره ۶: سوالات مصاحبه از اعضاء هیئت علمی..... ۲۲۱
- پیوست شماره ۷: نتایج نظرسنجی از دانشجویان..... ۲۲۳
- پیوست شماره ۸: اظهارات ارائه شده توسط اعضاء هیئت علمی در مصاحبه..... ۲۲۷
- پیوست شماره ۹: الگویی برای آماده‌سازی طرح کلی یادگیری تلفیقی..... ۲۳۱
- پیوست شماره ۱۰: نمونه‌ای از درس‌ها برخط بر پایه یادگیری تلفیقی..... ۲۳۳
- پیوست شماره ۱۱: پیشنهادهای حاصله از ارزیابی نمونه فوق برای تعیین کارپوشه الکترونیکی.. ۲۴۷
- واژه‌نامه انگلیسی - فارسی..... ۲۵۱

پیش‌گفتار مترجمان

در سال‌های اخیر رویکرد مستقل نظام آموزشی به‌ویژه در آموزش عالی با ظهور تکنولوژی‌های نوین و همچنین با ارائه نظریه‌های یادگیری جدید دستخوش تغییر و تحولات بنیادین شده است. این شرایط را می‌توان در بسیاری از نظام‌های آموزشی کشورهای توسعه یافته و حتی در حال توسعه مشاهده کرد.

یادگیری تلفیقی با بهره‌گیری از کلیه ظرفیت‌ها و توانمندی‌های نظام آموزش حضوری و نظام آموزش از راه دور به‌ویژه نسل‌های نوینی که مبتنی بر کامپیوتر و شبکه می‌باشد، تجربه‌های یادگیری را بهبود می‌بخشد. در این رویکرد به صورت سیستماتیک از کلیه نظریه‌های یادگیری بهره گرفته می‌شود. این نظریه‌ها عبارت‌اند از: نظریه‌های یادگیری رفتاری، شناختی، ساختن‌گرایی و ارتباط‌گرایی، شناختی-اجتماعی، از کلیه رسانه‌های آموزشی و همچنین از روش‌های مختلف یاددهی-یادگیری برای طراحی، توسعه، اجرا، مدیریت و ارزشیابی فرایند، منابع و فعالیت‌های یادگیری نیز استفاده می‌شود.

با توجه به نقش بسیار مؤثر رویکرد تلفیقی در ارتقاء کیفیت نظام آموزشی به‌ویژه نظام آموزش عالی و همچنین بهره‌گیری از تجربه‌های مفید جهانی در این زمینه و با توجه به کمبود منابع علمی در این خصوص به زبان فارسی، کتاب حاضر انتخاب و ترجمه شده است. این کتاب حاوی دو بخش، هشت فصل و یازده پیوست است که مبانی نظری و عملی یادگیری تلفیقی در آموزش عالی را معرفی و تبیین می‌نماید.

مطالعه کتاب حاضر برای کلیه استادان، کارشناسان، مدیران، پژوهشگران و دانشجویان فعال در عرصه تعلیم و تربیت کشور به‌ویژه در آموزش عالی بسیار مفید است. همچنین از این کتاب می‌توان به عنوان یک منبع درسی در رشته‌های تکنولوژی آموزشی، برنامه‌ریزی آموزش از راه دور، مدیریت آموزش عالی و برنامه‌ریزی درسی در مقطع دکترا بهره گرفت. با امید آن‌که از ظرفیت‌های بسیار خوب رویکرد یادگیری تلفیقی با هدف افزایش کیفیت آموزش در نظام آموزش عالی ایران بهره گیریم.

با آرزوی توفیق

اسماعیل زارعی زوارکی، سونیا موسی رضانی، مرضیه سعیدپور

خرداد ۱۳۹۲

مؤسسات آموزش عالی باید به تغییرات قابل انتظاری درباره کیفیت تجربه‌های یادگیری با توجه به نوآوری‌های تکنولوژیکی تأکید نمایند. شرکت‌کنندگان در بخش‌های مختلف آموزش عالی رویکردهای سنتی را بازخواست می‌کنند از جمله این که آیا آن‌ها توانایی دسترسی به سطوح بالای یادگیری مورد نظر را فراهم می‌آورند یا خیر؟ امروزه تجربه‌های یادگیری معنادار و عمیق به بهترین وجه توسط یادگیرندگانی حمایت می‌شود که به طور فعال درگیر می‌شوند. (کوچ و همکارانش، ۲۰۰۵). البته این امور مسائلی هستند که از طریق تکنولوژی‌های تعاملی یعنی جدا از روش‌های انتقال صرف اطلاعات به صورت سخنرانی قابل ارتقا می‌باشند، زیرا دانشجویان انتظار تجربه‌های یادگیری مشارکتی - تعاملی را دارند. یادگیری تلفیقی فراتر از رویکردهایی است که مؤسسات آموزش عالی تا به حال به عنوان موقعیت‌های غیرقابل دفاع و ناسازگار با نیازهای جامعه اطلاعاتی به کار برده‌اند. مدیران آموزشی برای آماده‌سازی مؤسسات خود برای قرن ۲۱ با چالش‌هایی مواجه هستند. آن‌ها بایستی برای تعامل دانشجویان با اساتید و همکلاسی‌ها در بحث‌ها و بازخوردهای منتقدانه و خلاقانه، آن‌هم با توجه به اهداف غایی آموزش عالی فرصتی را فراهم نمایند. گذشته، چراغ راه آینده می‌باشد، چنان‌چه آرمان‌های آموزش عالی و تجربه‌های فعلی آن را منتقدانه بررسی کرده و در نهایت ظرفیت بالقوه تکنولوژی‌های ارتباطی را در برای حمایت علایق و مقاصد متنوع و مشارکت مستمر در فرایند یادگیری مورد توجه قرار دهیم. این نوع یادگیری فرصتی را برای بازیابی و دستیابی مجدد به ایده‌آل‌های آموزش عالی که مباحثه و مناظره را با ارزش می‌داند، فراهم می‌نماید. هدف این کتاب، فراهم کردن امکانات بیشتری است که به واسطه آن‌ها می‌توانیم به طراحی مجدد آموزش عالی بر پایه یادگیری تلفیقی بپردازیم. مدیران، اساتید و دانشجویان در آموزش عالی می‌دانند که بایستی تغییراتی در چگونگی طراحی تجربه‌های آموزشی، صورت

دهند. بهترین صلاحدید در این رویکرد، کاربرد مشترک تکنولوژی‌های ارتباطی و حضوری است که ظرفیت بالقوه‌های را برای انتقال آموزش عالی به بهترین وجه دارد. در هر حال یادگیری تلفیقی فراتر از بهبود آموزش مستقیم می‌باشد، زیرا نحوه انتقال روش‌های تدریس و یادگیری را مجدد بازبینی می‌کنند. اتخاذ رویکرد یادگیری تلفیقی، به طراحی مجدد محیط‌های آموزشی و تجربه‌های یادگیری منجر می‌شود. یادگیری تلفیقی، یک رویکرد طراحی منسجمی است که به طور گسترده، نقاط قوت یادگیری حضوری و مجازی را ارزیابی می‌کند تا اهداف آموزشی با ارزشی را مشخص نماید. زمانی که یادگیری تلفیقی به خوبی درک و اجرا می‌شود، آموزش عالی به روشی فراتر از روش‌هایی که از اواخر سال ۱۹۴۰ به کار گرفته می‌شد، انتقال داده خواهد شد. در حال حاضر چالش‌هایی درباره فهم عمیق نیازها، ظرفیت و راهبردهای یادگیری تلفیقی برای اجرای ایده آل‌های آموزش عالی مطرح می‌باشد. هدف ما در این کتاب، بررسی مفهوم یادگیری تلفیقی به روشی منسجم و جامع می‌باشد. انجمن اروپایی ODL^۱ در سال (۲۰۰۴) چالش‌هایی را برای اجرای یادگیری تلفیقی مطرح کرده است. این چالش‌ها عبارت‌اند از: (۱) یادگیری تلفیقی نیازمند طراحی است، (۲) یادگیری تلفیقی مفهوم ساده‌ای نیست و پیچیدگی‌های زیادی دارد؛ (۳) پذیرش یادگیری تلفیقی به عنوان یک رویکرد دشوار است. این چالش‌ها به طور خاصی محتوای این کتاب را شکل داده است. این کتاب یک چارچوب سازمان‌یافته‌ای را برای کشف و فهم اصول و تجربه‌های مورد نیاز یادگیری تلفیقی فراهم می‌کند، تا تأثیرات بسزایی را بر تغییرات مورد نیاز در حوزه انتقال اطلاعات در آموزش عالی داشته باشد. علاوه بر این، این نمونه‌ای عملی و ساختار سازماندهی شده‌ای را برای ترکیب دامنه‌ای از تجربه‌های یادگیری حضوری و مجازی فراهم می‌کند تا بتواند کیفیت مسائل را ارتقا دهد و اهداف سازمان یافته‌ای را به طور مؤثر و کارا به خدمت گیرد. خوانندگان اولیه این کتاب، اساتید آموزش عالی هستند افرادی که حداکثر تلاش خود را می‌کنند تا زمان و ابزارهایی را برای مشارکت دانشجویان در فعالیتهای یادگیری معنی‌دار فراهم کنند. به عبارتی اساتید افرادی هستند که تلاش می‌کنند اینترنت و تکنولوژی‌های ارتباطی را در درون واحدهای درسی تلفیق کنند که این خود فواید قابل توجهی را برای آن‌ها به همراه خواهد داشت. در این‌جا به طور مسلم طراحان آموزشی و توسعه‌دهندگان دانشکده یک رویکرد منسجم و تکنیک‌های خاصی را برای طراحی درس‌ها به صورت تلفیقی کشف خواهند نمود. در نهایت این که، دانشجویان فارغ التحصیل و مدیران، این کتاب را برای کسب شناخت و درک ظرفیت بالقوه طراحی‌های یادگیری تلفیقی مفید خواهند یافت.

^۱ European ODL Liaison Committee

بررسی اجمالی محتوای کتاب

در آموزش عالی، یادگیری تلفیقی نقشه راه و بصیرت لازم را برای اساتید آموزش عالی در برای فهم امکانات اساسی تلفیق یادگیری مجازی و حضوری در راستای تشکیل تجربه‌های یادگیری معنادار و مشارکتی فراهم می‌کند. بخش اول این کتاب، چارچوب نظری کار را فراهم می‌کند و تمرکز بخش دوم کتاب، بر تمرین طراحی یک تجربه یادگیری تلفیقی است. بخش اول، پیش‌سازمان دهنده گسترده‌ای را برای پایه‌گذاری علاقه به توسعه یادگیری تلفیقی فراهم می‌کند که این بخش یادگیری تلفیقی را در کنار چالش‌های مطرح در آموزش عالی عنوان می‌کند. بنابراین تمرکز اصلی کتاب حاضر، بر این موضوع است که چه‌گونه یادگیری تلفیقی می‌تواند چالش‌ها را از طریق ظرفیت بالقوه‌اش در راستای ادغام بهینه رویکردهای مجازی و حضوری مرتفع نماید. به طور مشروح‌تر این که، فصل اول به چارچوب اجتماع کاوشگر می‌پردازد، فصل دوم، چارچوب اجتماع کاوشگر را به عنوان ایده‌آل و قلب تجربه‌های آموزش عالی معرفی می‌کند. البته این چارچوب، راهنمایی لازم را برای تلفیق فعالیت‌های یادگیری مجازی و حضوری فراهم می‌کند. این بخش اساس نظری یادگیری تلفیقی را بر مبنای بحث‌ها و بازخوردهای سازمان‌یافته، منتقدانه، باز و هدفمند توصیف می‌کند. در ضمن این بخش درباره عناصر اساسی این چارچوب که شامل حضور تدریس، حضور شناختی و حضور اجتماعی است نیز صحبت می‌کند. فصل سوم اصول اساسی را در طراحی مجدد یادگیری تلفیقی مشخص می‌سازد. این بخش، سه حوزه حضور تدریس (طراحی، تسهیلات و آموزش مستقیم)، توصیف و تعیین اصول حضور شناختی و اجتماعی در هر یک از این طبقات مذکور به انضمام ارزیابی آن‌ها را در بر می‌گیرد. فصل چهارم، چارچوب اجتماع کاوشگر را معرفی می‌کند که برای کشف موضوع‌های توسعه

حرفه‌ای استادان در راستای اجرای طراحی یادگیری تلفیقی ضروری است. به عبارت دیگر، بخش چهارم راهبردهای سازمان‌یافته‌ای را برای حمایت رویکردهای تلفیقی برای توسعه حرفه‌ای استادان توصیف می‌کند.

فصل پنجم، شش سناریو از طراحی یادگیری تلفیقی را با سه هدف ارائه می‌کند. هر یک از این سناریوها طراحی‌های موفقیت‌آمیزی را از یادگیری تلفیقی در قالب واحدهای درسی معمول در آموزش عالی منعکس می‌کنند این طراحی‌ها با ساختارهای معمول مغایرت داشته و تلفیقی از بهترین نمونه‌های درس‌های طراحی شده بر اساس تجربه‌های نویسندگان این کتاب، که در پیوست شماره ۹ آورده شده است، را ارائه می‌دهند. فصل ششم، دستورالعمل‌های اجرایی‌تری را برای طراحی مجدد یادگیری تلفیقی ارائه می‌کند. این فصل با بحث دربارهٔ رویکردهای سازگار با اهداف آموزش عالی شروع می‌شود که نتیجه این بحث‌ها دستورالعمل‌های خاص دربارهٔ کاربرد اصول شناخته شده قبلی است. فصل هفتم، فنون و ابزارهای خاصی را برای مشارکت دانشجویان در تجربه‌های یادگیری تلفیقی مشارکتی - تأملی توصیف می‌کند. ضمناً مثال‌های مشروح‌تری مانند برنامه آموزش مجازی، یک درس طراحی شده برای هفته اول، جلسات بحث و تبادل نظر، راهنمای ارزشیابی و موضوعات عملی‌تر دیگری نیز ارائه می‌دهد. البته این فنون و ابزارها به سادگی می‌توانند با چارچوب سازمان‌یافته مذکور سازگار شوند. فصل هشتم، نقاط عطف این مشارکت‌ها را توصیف می‌نماید و نگاهی به آینده نزدیک، آن هم با بحث درباره سیر تکاملی روش‌های انتقال تدریس و یادگیری در آموزش عالی دارد. در نهایت این که پیوست‌های آخر کتاب، دامنه گسترده‌ای از مستندات، ابزارهای عملی و منابع را فراهم می‌کند. اگرچه ممکن است کلیه این فصل‌ها با ترتیب مذکور مطالعه نشوند، اما بایستی توجه داشته باشیم که برای حداکثر استفاده از این کتاب بهتر است این فصل‌ها به ترتیب مذکور مطالعه شوند.

تقدیر و تشکر

لازم است از آقایان ایب، دیجر، ویبل و پدرسن^۱ که منابع یادگیری تلفیقی را در دانشگاه فراهم کرده‌اند و کلیه این منابع در این کتاب مورد استفاده قرار گرفته‌اند، کمال تقدیر و تشکر را داشته باشیم. علاوه بر این، ما از اساتید دانشگاه کلگری، کسانی که به واسطه مشارکت تجربه‌ها و شناخت‌شان در طراحی درس‌ها یادگیری تلفیقی ما را یاری رساندند، متشکریم. ما نباید نسبت به تشکر و قدرانی از دیوید بریت من به واسطه پیشنهادهای خردمندانه‌اش در برای بهبود پیش‌نویس این کتاب بی‌توجه باشیم. ضمناً لازم است از دی. آر. گریسون که از مقاله ایشان با عنوان «اصول مشارکت مجازی» در فصل سوم کتاب استفاده کرده‌ایم، تقدیر کنیم.

^۱ B. J. Eib, Patti Dyjur, Julie Weible, and Rosalie Pedersen

معرفی نویسندگان کتاب

دکتر رندی گریسون^۴، سرپرست مرکز تدریس و یادگیری و یکی از اعضای هیئت علمی دانشگاه کلگری است، ایشان از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ سرپرست و پیشکسوت علمی در دانشگاه آلبرتا مشغول به خدمت بوده است. وی به طور گسترده آثاری در زمینه آموزش بزرگسالان، آموزش از راه دور و تدریس و یادگیری در آموزش عالی منتشر کرده است. این کتاب، ششمین کتاب او می‌باشد که با توجه به ۱۰۰ مقاله به نگارش درآمده است. ضمناً رندی گریسون چندین بورس تحقیقاتی را شخصاً برعهده دارد.

نورمن. دی. وایگان^۵ یکی از تنظیم‌کنندگان برنامه‌های تحقیق و یادگیری تلفیقی در مرکز تدریس و یادگیری دانشگاه کلگری می‌باشد. در این جایگاه، ایشان طراحی مجدد پروژه‌های برخی از واحدهای درسی را تنظیم می‌کند. در ضمن تسهیلات حمایتی را برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان در حال تحصیل در این برنامه‌های آموزشی فراهم می‌کند. نورمن یکی از اعضای حوزه نویسندگان ممتاز مجله دانشگاه علوم تربیتی و مجله یادگیری تکنولوژی کانادا است. سابقه تدریس ایشان در زمینه دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد در واحدهای درسی تکنولوژی آموزشی، آموزش از سطح کودکان تا دیپلم در مرکز نوسرن کانادا، آموزش فنی در صنعت نفت و تدریس انگلیسی به عنوان زبان دوم در ژاپن می‌باشد. علاوه بر این، ایشان در چندین پروژه به عنوان مدیر، مشاور، و ناشران این کتاب و مؤسسات آموزش عالی همکاری‌هایی را داشته است.

اصولی تحقیقات ایشان در
تکنولوژی آموزشی از دانشگاه کلگری گرفته است. تمرکز
رابطه به آن است.

^۴D. Randy Garrison

^۵Norman D. Vaughan